

P R O T O K Ó Ł

kontroli problemowej w zakresie stanu utrzymania obiektów grobownictwa wojennego oraz określenia potrzeb remontowych przeprowadzonej w dniu 22 października 2010 r.

Nazwa i adres jednostki kontrolowanej: Urząd Gminy Jasło; ul. Słowackiego 4, 38-200 Jasło
Kierownikiem kontrolowanej jednostki jest p. Stanisław Pankiewicz – Wójt Gminy, pełniący tę funkcję od 1998 roku.

Kontrolę przeprowadziła Barbara Uliasz – starszy specjalista w Wieloosobowym stanowisku ds. ochrony dziedzictwa narodowego i spraw organizacyjnych, na podstawie upoważnienia Wojewody Podkarpackiego z dnia 6 października 2010 r. znak: S.VI-0939-6-12/10 oraz delegacji nr 610/10 wystawionej przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie.

Zakres przedmiotowy kontroli: stan realizacji zadań w zakresie opieki nad obiektami grobownictwa wojennego. Kontrolą objęto okres od 2003 roku.

W toku kontroli uczestniczyła i udzielała informacji p. Anna Posieczek – Inspektor.
W trakcie kontroli dokonano lustracji obiektów grobownictwa wojennego zlokalizowanych na terenie gminy:

1. Cmentarz z I wojny światowej Nr 16 w Osobnicy,
2. Cmentarz z I wojny światowej Nr 17 w Osobnicy,
3. Cmentarz z I wojny światowej Nr 20 w Bierówce,
4. Cmentarz z I wojny światowej Nr 21 w Warzycach,
5. Cmentarz z I wojny światowej Nr 25 – obecnie kwatery na cmentarzu parafialnym w Trzcinicy wraz z mogiłą indywidualną Kazimierza Mazurczaka – żołnierza WP poległego we wrześniu 1939 r.,
6. Cmentarz ofiar terroru hitlerowskiego w Warzycach,
7. Cmentarz jeńców i żołnierzy Armii Radzieckiej w Bierówce,
8. Dwie mogiły zbiorowe niezidentyfikowanych żołnierzy AR w miejscowości Łaski,
9. Groby wojenne zlokalizowane na cmentarzu parafialnym w Szebniach:

- mogiła zbiorowa lotników WP poległych w 1939 r. w Moderówce,
 - zbiorowy grób ofiar terroru hitlerowskiego,
 - dwie mogiły zbiorowe saperów – żołnierzy WP poległych w 1945 r.,
10. Groby wojenne zlokalizowane na cmentarzu parafialnym w Warzycach:
- mogiła Marcelego Kopernickiego,
 - grób zbiorowy ofiar terroru.

Wnioski:

1. W bieżącym roku gmina uzyskała z budżetu Wojewody dotację celową w wysokości 30 000 zł z przeznaczeniem na remont cmentarzy wojennych. Ze środków tych wykonano remonty:

- cmentarza Nr 16 w Osobnicy: wykonanie (wraz z formami) i montaż betonowych steli nagrobnych, montaż brakujących tablic nagrobnych, konserwacja tablic nagrobnych oraz uzupełnienie rur ogrodzeniowych;
- cmentarza Nr 21 w Warzycach: wykonanie obramowań mogił z krawężników betonowych, wykonanie i montaż tablic nagrobnych, prace ziemne

Ponadto na podstawie wniosku gminy przekazano dodatkowe środki w wysokości 8 000 zł z przeznaczeniem na remont kwatery z I wojny światowej Nr 25 wraz z mogiłą żołnierza WP z 1939 r. w miejscowości Trzcinica. W momencie przeprowadzenia kontroli planowane prace zostały już wykonane, zgodnie z zawartym porozumieniem.

2. Cmentarz wojenny Nr 17 w Osobnicy wymaga przeprowadzenia kompleksowego remontu – odtworzenia. Gmina posiada stosowną dokumentację historyczno – odtworzeniową, która stanowić może podstawę do ubiegania się o wsparcie finansowe na 2011 rok. Pozyskanie środków pozwoli na rozpoczęcie prac w roku przyszłym.

3. Cmentarz Nr 20 w Bierówce po zakończonym remoncie znajduje się w bardzo dobrym stanie technicznym, wymaga jedynie drobnych prac konserwacyjnych np. kamiennego muru ogrodzeniowego. Celowym byłoby także odtworzenie tablicy inskrypcyjnej, która według opracowania R. Brocha i H. Hauptmanna, *Die Westgalizischen heldengräber aus den jahren des weltkrieges 1914 – 1915, 1917*, [wyd. Tarnów [1994]], s. 94 brzmiała:

ALS DIE FLUT KAM, FÜGTEN SIE EINEN DAMM
AUS IHREN LEIBERN UND KITTETEN IHN MIT IHREM BLUTE,
– UND SIEHE: DAS LAND IST KEINE WÜSTE GEWORDEN!

Ze względów praktycznych celowym byłoby umieszczenie zarówno oryginalnej treści jak i jej tłumaczenia Na jednej tablicy lub na dwóch identycznych, umieszczonych obok siebie. Według polskiego tłumaczenia ww. dzieła tłumaczenie brzmi:

GDY NADSZEDŁ PRZYPIŁYW,
Z CIAŁ SWOICH UTWORZYLI I AMĘ ZESPALAJĄC JĄ WŁASNĄ KRWIĄ
I SPÓJRZ: KRAJ NIE STAŁ SIĘ PUSTYNIĄ!¹

Po wykonaniu nowej tablicy należy usunąć ze steli pomnikowej obecną tabliczkę informacyjną, która powinna zostać umieszczona gdzie indziej. Usunięcia wymaga także krzyż chromoniklowy, który nie koresponduje z żadnym elementem cmentarza. Według posiadanych ww. materiałów archiwalnych na stelach umieszczone były małe krzyże, najprawdopodobniej żeliwne, stylizowane na nagrobne. W przyszłości należy rozważyć umieszczenie na cmentarzu tego elementu

4. Cmentarz Nr 21 w Warzycach po tegorocznych pracach remontowych znajduje się w bardzo dobrym stanie technicznym, wymaga prac ziemnych polegających na wyrównaniu terenu, zwłaszcza głównej alei.
5. Cmentarz/kwatera Nr 25 w Trzcinicy jest obecnie w bardzo dobrym stanie technicznym, uzupełnienia wymaga jedynie fragment obramowania mogiły zbiorowej zniszczony przez rosnące w tym miejscu kiedyś drzewo.
6. Cmentarz ofiar terroru w Warzycach znajduje się w dobrym stanie technicznym, konserwacji wymaga brama i inne elementy kamienne, ze względu na leśne położenie. W najbliższej przyszłości należy rozważyć umieszczenie na cmentarzu kamiennych tablic z nazwiskami zidentyfikowanych ofiar pochowanych na cmentarzu. Ze względu na ilość nazwisk (prawie 400) powinny być one dość duże i ustawione stosunkowo blisko wejścia, aby mogły zostać łatwo odczytane przez osoby odwiedzające. Na każdej tablicy powinno pozostawać miejsce wolne, dla nazwisk które udałoby się zidentyfikować w przyszłości.
7. Cmentarz jeńców i żołnierzy radzieckich w Bierówce znajduje się w dobrym stanie technicznym, celowym byłoby usunięcie 13 szt. tu rosnących przy dojściu do pomnika centralnego. Nadmiernie rozrosłe powodują zacienianie i niszczenie alei. Powodując także całkowite zasłonięcie kształtu cmentarza z zewnątrz. Usunięte drzewa należy zastąpić inną roślinnością, korespondującą z urządzeniem cmentarza.
8. Mogiła zbiorowa obozu w Szebniach na cmentarzu parafialnym znajduje się w dobrym stanie technicznym, jedynie napis jest całkowicie nieczytelny w związku z wypłukaniem farby z ryty. Należy uzupełnić farbę lub wykonać piaskowanie napisu, tak aby treść inskrypcji była czytelna.

¹ tłumaczenie za: R. Broch, H. Hauptmann, *Zachodniogalicyskie groby bohaterów z lat wojny światowej 1914 – 1915*, opr. J. J. Drogomir, H. Sznytka, Tarnów [1994], s. 97

Jednocześnie podczas kontroli stwierdzono, że z boków pomnika zbiorowego znajdują się dwie mogiły indywidualne ofiar, urządzone zapewne przez rodziny pochowanych. Według inskrypcji tablic nagrobnych spoczywają tutaj: Helena Czuchra i Maria Wajs. Nagrobki zlokalizowane są z tyłu mogiły zbiorowej co może sugerować większy zasięg pochówków, w celu dokładnego określenia zasięgu miejsc spoczynku należy usunąć nadmiernie rozrośniętą roślinność ozdobną znajdującą się za głównym pomnikiem. Po oczyszczeniu całego terenu należy rozważyć zgłoszenie ww. mogił indywidualnych do *Wojewódzkiej ewidencji* lub zmianę klasyfikacji obiektu z mogiły zbiorowej ofiar obozu w Szebniach na kwaterę wojenną.

9. Na cmentarzu parafialnym w miejscowości Warzyce znajdują się dwie mogiły ofiar wojny. Nagrobek Marcelego Kopernickiego został już urządzony, natomiast grób zbiorowy Marii Owczarskiej i nieznanego woźnicy z Domaradza (według informacji ewidencyjnych) ma formę ziemnego grobu otoczonego lastrykowymi płytami z metalowym krzyżem na szczycie. Należy wejść w kontakt z rodziną opiekującą się grobem i w przypadku uzyskania jej pisemnej zgody na przejęcie opieki i urządzenie grobu opracować dokumentację projektową nagrobka wraz z treścią tablicy inskrypcyjnej. Dokumentacja taka stanowić może podstawę do ubiegania się gminy o wsparcie finansowe prac z budżetu wojewody na 2011 rok.
10. Pozostałe groby wojenne znajdują się w bardzo dobrym stanie technicznym.
11. Na terenie gminy należy wykonać tablice informacyjne i kierunkowe (identyczne ze stojącymi już w gminach Dębowiec i Krempna), pozwalające na łatwe odnalezienie cmentarzy, zarówno z I jak i z II wojny światowej, które ze względu na walory architektoniczne i stan utrzymania powinny być powodem dumy dla gminy. Tablice takie powinny zostać umieszczone przy kluczowych drogach dojazdowych oraz bezpośrednio przy dojściach do poszczególnych cmentarzy.
12. Pracownik prowadzący problematykę cmentarnictwa wojennego jest doskonale zorientowany w lokalizacji i stanie zachowania cmentarzy i grobów wojennych zlokalizowanych na terenie gminy. Posiada stosowny zapis w swoim zakresie czynności.

Na tym czynności kontroli zakończono. Protokół kontroli sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, z których jeden otrzymuje jednostka kontrolowana.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2009 r. Nr 31, poz. 206):

Kierownik jednostki kontrolowanej parafuje na każdej stronie oraz podpisuje protokół kontroli w terminie 7 dni od momentu jego otrzymania. Kierownikowi przysługuje przed podpisaniem protokołu prawo zgłoszenia umotywowanych zastrzeżeń, co do ustaleń zawartych w protokole w terminie 7 dni od otrzymania protokołu. Kierownikowi przysługuje również prawo odmowy podpisania protokołu kontroli, przy złożeniu w terminie 7 dni od jego otrzymania pisemnych wyjaśnień w sprawie odmowy.

O wynikach kontroli poinformowano pracownika na stanowisku, na którym przeprowadzono kontrolę.

Wójt Gminy Jasło
ul. Słowackiego 4
38-200 Jasło

W O J S T

mgr Stanisław Pankiewicz
(Podpis Kierownika jednostki kontrolowanej)

Kremenis dnia *2010-11-03*
/miejsowość/

Barbara Klion
(Podpis Kontrolującego)

JASŁO dnia *2010-11-08*
/miejsowość/

Osoba uczestnicząca w kontroli :

Ponieważ Anna